

حمایت از حقوق مالکیت فکری در سازمان جهانی تجارت و حقوق ایران

مقدمه:

دکتر ضراغام غریبی

تالیف: امیر ساعد وکیل

مجمع علمی و فرهنگی مجد

وکیل، امیر ساعد
حمایت از حقوق مالکیت فکری در سازمان جهانی تجارت و حقوق
ایران / تالیف امیر ساعد وکیل - تهران: مجمع علمی و فرهنگی مجد
ISBN 964-7820-58-5

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

- حقوق بشر

الف. وکیل، امیر ساعد ب. عنوان.

شماره ۶/۳۳۲۸/ج ۳۰۳/۶

کتابخانه ملی ایران
محل نگهداری: ۱۴۸۰۹ - ۸۳

حمایت از حقوق مالکیت فکری در سازمان جهانی تجارت و حقوق ایران

امیر ساعد وکیل

انتشارات مجد

چاپ اول: اسفند ۱۳۸۳ تعداد: ۱۰۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، ابتدای خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۱۰، طبقه دوم

تلفن: ۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۴۹۰۹۹۸ - ۶۴۹۰۸۴۱ دورنگار:

شابک: ۹۶۴-۷۸۲۰-۵۸۵-۵

ISBN: 964-7820-58-5

نمایشگاه دائمی کتابهای حقوقی و قانون در دفتر مرکزی «مجد»

www.majdpub.com

E-mail: office@majdpub.com

فهرست مطالب

۱۱	تقدیر و تشکر.....
۱۲	مقدمه.....
۱۳	چکیده فارسی.....
۱۴	پیشگفتار.....
۱۶	فصل اول: کلیات.....
۱۷	۱-۱- مفهوم حقوق مالکیت فکری.....
۲۲	۱-۱-۱- شیوه‌های حمایت.....
۲۲	۱-۱-۱-۱- شیوه ملی و داخلی.....
۲۲	۱-۱-۱-۲- شیوه منطقه‌ای.....
۲۲	۱-۱-۱-۳- شیوه بین‌المللی.....
۲۲	۱-۲- اهمیت حمایت از حقوق مالکیت فکری و پیامدهای تجاری آن.....
۲۳	۱-۲-۱- تشویق فعالیتهای خلاقانه.....
۲۴	۱-۲-۲- حمایت از ابداعات فنی.....
۲۴	۱-۲-۳- افزایش سرمایه‌گذاری خارجی.....
۲۵	۱-۲-۴- رقابت منصفانه.....
۲۵	۱-۲-۵- حمایت از مصرف‌کننده.....
۲۵	۱-۲-۶- گسترش انتقال تکنولوژی.....
۲۶	۱-۲-۷- موازنه میان حقوق و تعهدات.....
۲۶	۱-۲-۸- تقلیل تقلب‌های تجاری.....
۲۶	۱-۲-۹- ارتقاء تأمین حقوق بشر.....
۲۸	۱-۳- سابقه حقوق مالکیت فکری در سازمان جهانی تجارت.....

۲۸	۱-۳-۱-زمینه مذاکرات
۲۸	۱-۳-۲-عوامل مؤثر بر شروع مذاکرات دور اروگوئه
۳۰	۱-۳-۳-مذاکرات ناظر بر حقوق مالکیت فکری
۴۲	فصل دوم: حقوق مالکیت فکری مورد حمایت در سازمان جهانی تجارت
۴۲	۲-۱-کپی رایت و حقوق مرتبط به آن
۴۲	۲-۱-۱-تعریف کپی رایت
۴۴	۲-۱-۲-تعریف حقوق مرتبط
۴۵	۲-۱-۳-پوشش حمایتی
۴۵	۲-۱-۳-۱-محدودیت ها
۴۶	۲-۱-۴-برنامه های کامپیوتری و پایگاه های اطلاعاتی
۴۷	۲-۱-۵-حقوق اجاره ای
۴۷	۲-۱-۶-حقوق مربوط به اجراء، ضبط و خیر رسانی
۴۸	۲-۱-۶-۱-محدودیت ها
۴۸	۲-۱-۷-مدت حمایت
۴۸	۲-۲-علامه تجاری
۴۸	۲-۲-۱-تعریف
۴۹	۲-۲-۲-اهداف حمایت
۴۹	۲-۲-۳-قواعد حاکم
۵۱	۲-۲-۴-حقوق اعطایی
۵۲	۲-۲-۴-۱-محدودیت ها
۵۴	۲-۲-۵-مدت حمایت
۵۴	۲-۲-۶-علامه مشهور
۵۵	۲-۲-۷-صدور مجوز
۵۵	۲-۲-۸-تشریفات ثبت
۵۶	۲-۳-نشانه های جغرافیایی
۵۶	۲-۳-۱-تعریف

۵۸	۲-۳-۲- حمایت از نشانه‌های جغرافیایی و علائم تجاری
۵۹	۲-۳-۳- اعمال غیر مجاز
۶۰	۲-۳-۴- شرایط ثبت
۶۰	۲-۳-۵- تعهدات بین‌المللی
۶۲	۲-۴- طرح‌های صنعتی
۶۲	۲-۴-۱- تعریف
۶۳	۲-۴-۲- شرایط حمایت
۶۴	۲-۴-۲-۱- طرح‌های کارکردی
۶۴	۲-۴-۲-۲- طرح‌های منسوجات
۶۵	۲-۴-۳- ثبت
۶۵	۲-۴-۳-۱- حقوق اعطایی به موجب ثبت
۶۶	۲-۴-۳-۲- استثنائات حمایت
۶۶	۲-۴-۴- جبران خسارت
۶۶	۲-۵- پاتنت
۶۶	۲-۵-۱- تعریف
۶۷	۲-۵-۲- قابلیت ثبت اختراع
۷۰	۲-۵-۲-۱- افشا
۷۱	۲-۵-۲-۲- استثنائات قابلیت ثبت اختراع
۷۳	۲-۵-۳- حقوق دارندگان پاتنت
۷۴	۲-۵-۴- صدور اجباری پروانه امتیاز
۷۵	۲-۵-۴-۱- شرایط اعطای اجباری پروانه امتیاز
۷۵	۲-۵-۴-۱-۱- استحقاق موردی
۷۵	۲-۵-۴-۱-۲- حمایت از دارنده حق
۷۵	۲-۵-۴-۱-۳- اضطرار ملی
۷۵	۲-۵-۴-۱-۴- قلمرو صدور
۷۶	۲-۵-۴-۱-۵- فسخ پروانه

۷۶	۲-۵-۵- مدت حمایت.....
۷۶	۲-۶- طرحهای ساخت مدارهای یکپارچه.....
۷۶	۲-۶-۱- تعریف.....
۷۹	۲-۶-۲- تعهد حمایت.....
۸۰	۲-۶-۳- شرایط حمایت.....
۸۰	۲-۶-۳-۱- اصالت.....
۸۰	۲-۶-۳-۲- افشاء.....
۸۱	۲-۶-۴- پوشش حمایتی.....
۸۱	۲-۶-۵- اقدامات غیرمجاز.....
۸۲	۲-۶-۵-۱- استثنائات.....
۸۳	۲-۶-۶- مدت زمان حمایت.....
۸۳	۲-۷- اطلاعات افشا نشده.....
۸۳	۲-۷-۱- تعریف.....
۸۵	۲-۷-۲- شرایط حمایت.....
۸۶	۲-۷-۳- داده‌های آزمایشی افشا نشده.....
۸۷	۲-۸- کنترل رویه‌های ضد رقابتی در پروانه‌های قراردادی.....
۸۷	۲-۸-۱- مالکیت فکری و رویه‌های ضد رقابتی.....
۸۹	۲-۸-۲- مالکیت فکری و آثار رقابت.....
۸۹	۲-۸-۲-۱- ارزیابی آثار رقابتی.....
۹۱	۲-۸-۳- مشاوره اجباری در خصوص رویه‌های ضد رقابتی صدور پروانه.....
۹۲	فصل سوم: ترتیبات حمایتی موافقتنامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری.....
۹۶	۳-۱- اهداف موافقتنامه.....
۹۸	۳-۲- اصول اساسی و تعهدات کلی.....
۹۸	۳-۲-۱- اصل رفتار ملی.....
۹۹	۳-۲-۲- اصل رفتار دولت کامله الوداد.....
۹۹	۳-۲-۳- رابطه تریپس با دیگر کنوانسیون‌های مالکیت فکری.....

۳-۲-۴	موضوع حقوق مالکیت فکری استیفا شده	۱۰۰
۳-۲-۵	ملاحظات منافع عمومی	۱۰۱
۳-۳	آیین اجرای حقوق مالکیت فکری	۱۰۱
۳-۳-۱	تعهدات کلی	۱۰۲
۳-۳-۱-۱	بی طرفی در رسیدگی	۱۰۳
۳-۳-۱-۲	تجدید نظر قضایی	۱۰۳
۳-۳-۱-۳	پیشگیری از اختلافات و حل و فصل آنها	۱۰۳
۳-۳-۲	رویه های مدنی	۱۰۶
۳-۳-۲-۱	ادله	۱۰۶
۳-۳-۲-۲	سایر وسایل جبران خسارت	۱۰۶
۳-۳-۳	رویه های اداری	۱۰۹
۳-۳-۳-۱	اقدامات مرزی	۱۰۹
۳-۳-۴	رویه های کیفری	۱۱۰
۳-۳-۵	کسب و حفظ حقوق مالکیت فکری	۱۱۱
۳-۳-۵-۱	تشریفات ثبت	۱۱۱
۳-۴	ترتیبات انتقالی	۱۱۳
۳-۴-۱	کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه	۱۱۳
۳-۴-۲	کشورهای دارای کمترین سطح توسعه یافتگی	۱۱۵
۳-۴-۲-۱	انتقال تکنولوژی	۱۱۵
۳-۵	شورای موافقتنامه جنبه های تجاری حقوق مالکیت فکری	۱۱۶
۳-۵-۱	نظارت	۱۱۶
۳-۵-۲	تجدید نظر	۱۱۶
۳-۵-۳	اصلاح	۱۱۷
۳-۶	مقررات گوناگون	۱۱۷
۳-۶-۱	همکاری بین المللی	۱۱۷
۳-۶-۲	حق شرط	۱۱۸

۱۱۸	۳-۶-۳- استثنائات امنیتی
۱۱۹	فصل چهارم: نظام حمایت از حقوق مالکیت فکری در جهان و ایران
۱۱۹	۴-۱- نظام حقوقی بین‌المللی
۱۲۱	۴-۱-۱- سازمان جهانی مالکیت معنوی
۱۲۱	۴-۱-۱-۱- تاریخچه
۱۲۲	۴-۱-۱-۲- ساختار و تشکیلات
۱۲۵	۴-۱-۱-۳- شناخت سازمان جهانی مالکیت معنوی
	۴-۱-۱-۴- مدیریت کنوانسیون‌های مربوط به مالکیت فکری
۱۲۷	در سازمان
۱۳۲	۴-۲- نظام بین‌المللی و حمایت از حقوق مالکیت فکری
۱۳۹	۴-۳- کشورهای در حال توسعه و حمایت از حقوق مالکیت فکری
۱۴۷	۴-۴- جمهوری اسلامی ایران و حمایت از حقوق مالکیت فکری
۱۴۸	۴-۴-۱- بررسی شکلی
۱۴۸	۴-۴-۱-۱- حمایت از مالکیت صنعتی و تجاری
۱۵۰	۴-۴-۱-۲- حمایت از مالکیت ادبی و هنری
۱۵۱	۴-۴-۲- بررسی ماهوی
۱۵۴	۴-۴-۲-۱- علایم تجاری
۱۵۶	۴-۴-۲-۲- پاتنت
۱۵۷	۴-۴-۲-۳- نشانه‌های جغرافیایی
۱۵۷	۴-۴-۲-۴- طرح‌های صنعتی
۱۵۸	۴-۴-۲-۵- طرح‌های ساخت مدارهای یکپارچه
۱۵۸	۴-۴-۲-۶- اطلاعات افشا نشده
۱۵۹	نتیجه‌گیری
۱۶۷	فهرست منابع
۱۷۷	چکیده انگلیسی

تقدیر و تشکر

وظیفه خود می‌داند، از الطاف بی‌دریغ جناب آقای دکتر سید باقر میر عباسی تشکر کرده و مراتب سپاس و قدردانی خود را از عنایت ویژه صمیمانه جناب آقای دکتر ضرغام غریبی که در طول این راه، یار و پشتیبان اینجانب بوده‌اند، بجای آورد.

ضمن تقدیر از کلیه عزیزان و بزرگوارانی که مرا در پیمودن این مسیر همراهی کردند، امیدوار است که از این پس، به زیر سایه تعالیم اساتید گرانمایه و ارزشمند خویش، توفیق خدمتگزاری هرچه بیشتر و بهتر را به وطن خویش و مردم کسب نماید. انشا...

مقدمه

بدون شک، انجام کارهای مطالعاتی و تحقیقاتی در زمینه موضوعات مهم، حساس و مبتلا به جامعه، یکی از ضروریات حوزه‌های دانشگاهی است که انجام بهینه آن فقط از عهده نخبگان و شایستگان شیفته علم و دانش و بالاخص دانش پژوهان ساعی، متعهد و معتقد به ارزشهای مبنایی ساخته است. والا پرواضح است که تساهل توام با کم‌کاری در قلمرو تحقیق و پژوهش، نه تنها مانعی بر ارتقاء داده‌های علمی و آموزشی می‌باشد، بلکه متأسفانه و بطور حتم، عادت به کم‌کاری در این بخش، بی‌مایگی تحقیقات و لزوماً عقب افتادگی جامعه علمی کشور در مقایسه با دیگر کشورهای عضو جامعه بین‌المللی را فراهم خواهد نمود.

در نتیجه، دانش پژوهی که موضوعات بدیعی را برای تحقیق و خاصه بعنوان پایان‌نامه خود می‌گزیند و برای تهیه مطالب آن تلاش و افری را مصروف و از مطالب خود جانانه دفاع می‌نماید، در واقع علاوه بر تحقق اهداف آموزشی حوزه‌های علمی - پژوهشی، روشنایی گرمابخش و امیدوارکننده‌ای را هم بردل نگران معلمان و اساتید اندیشمند این حوزه‌های علمی می‌تاباند. همان طور که آقای امیرساعد وکیل، با انتخاب عنوانی بایسته برای رساله دوره کارشناسی ارشد خود تحت عنوان "حمایت از حقوق مالکیت فکری در سازمان جهانی تجارت و حقوق ایران" با توجه به ضرورت بررسی این مقوله مهم برای کشور در این برهه از زمان که تجارت تکنولوژی، دانش فنی و آفرینش‌های فکری برای دولتها مهمتر از تجارت کالا و خدمات شناخته می‌شود و ضمن تهیه مطالبی ارزنده برای موضوع انتخابی خود، خدمت قابل توجهی را برای جامعه پژوهشگران و علاقمندان این موضوع نموده است. لذا اینجانب، ضمن اعتقاد به مفید و موثر بودن مطالب علمی - حقوقی ایشان برای حوزه‌های دانشگاهی و غیردانشگاهی، توفیقات روزافزون ایشان را که دانش پژوهشی شایسته و کارآمد می‌باشد، از محضر باری تعالی مسئلت می‌نمایم.

دکتر ضراغام غریبی

چکیده فارسی

علیرغم اینکه هدف عمده حمایت از حقوق مالکیت فکری، تقویت خلاقیت و نوآوری است ولی منافع تجاری ناشی از آن و خسارات انبوه ناشی از نقض آنها بویژه کشورهای توسعه یافته را برآن داشت تا طی یک نظام مؤثر بین‌المللی، این مقوله را در دستور کار مذاکرات مربوط به سازمان جهانی تجارت جای دهند.

موافقتنامهٔ تریپس، ضمن اینکه اصول بنیادین و ساز و کارهای خاص حل و فصل اختلافات تجارت را در خود دارد، به تبیین یکسری استانداردهای حداقل حمایت می‌پردازد ولی باتوجه به اهداف مقرر در آن می‌توان دریافت که این سند نتوانسته است چندان در ایجاد توازن میان حقوق و تعهدات تولید کنندگان و مصرف کنندگان، انتقال و اشاعهٔ تکنولوژی و تدوین و توسعهٔ تدریجی یک نظام بین‌المللی جامع که بعنوان یک قانون الگو قابل استفاده شود، کامیاب باشد.

باید توجه داشت که هر چند نمی‌توان، ضرورت حمایت از حقوق مالکیت فکری را انکار کرد ولی نباید پیامدهای منفی و کوتاه مدت حمایت از این حقوق را در جوامع در حال توسعه، فراموش نمود. برخی از آنها عبارتند از: نابودی صنایع کوچک و متوسط، رشد بالای قیمتها و عدم اطمینان از اینکه حمایت از این حقوق موجب افزایش سرمایه‌گذاری خارجی خواهد شد.

جمهوری اسلامی ایران نیز بدلیل عدم وجود قوانین کافی در این خصوص از این آثار منفی مصون نبوده و لذا ضمن اینکه لازم است تا مقررات معینی در این حوزه تصویب شود، باید سعی کرد تا از فرصت‌های بسیاری که برای کشورها در کنترل تبعات این موافقتنامه و حفظ تعادل بین دارندگان و مصرف کنندگان حقوق در خود موافقتنامه وجود دارد، بنحو احسن، بهره برد.

پیشگفتار

بتدریج پس از اینکه اهمیت حقوق مالکیت فکری از حیطة محدود جامعه داخلی کشورها به فضای وسیع نظام حقوقی بین‌المللی راه یافت و جایگاهی رفیع در بخش تجارت بین‌الملل کسب نمود، مقوله حمایت بین‌المللی حقوق مالکیت فکری نیز معنا و مفهوم گرفت.

متأسفانه تاکنون آثار فارسی بسیار انگشت شماری به تبیین مصادیق و حوزه مورد حمایت هریک از مالکیت‌های فکری در سطح بین‌المللی پرداخته و نگارنده با مطالعه منابع خارجی محدودی که در کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، کتابخانه مؤسسه حقوق تطبیقی دانشگاه تهران، کتابخانه مرکز مطالعات و پژوهشهای بازرگانی وزارت بازرگانی، کتابخانه نمایندگی تام‌الاختیار تجاری وزارت بازرگانی، کتابخانه تخصصی وزارت امور خارجه و منابع اینترنتی یافت شد، در صدد شفاف ساختن ضرورت حمایت از این حقوق و آثار آن برآمده است.

هدف از این پژوهش در گام اول، گردآوری اطلاعات و مطالعه کم و کیف موازین نظام بین‌المللی حمایت از حقوق مالکیت فکری و در گام دوم، بررسی پیامدهای منفی و مثبت حمایت از این حقوق در میان اعضای جامعه جهانی، کشورهای در حال توسعه و ایران است.

در این کار تحقیقی، کوشش بر آن است تا ضمن پرداختن به موازین بین‌المللی موجود و تشریح مفاهیم این رشته حقوقی، دریابیم که:

باتوجه به اسناد بین‌المللی موجود، حمایت از حقوق مالکیت فکری، خصوصاً به ابتکار کشورهای صنعتی چه مرحله‌ای از تکامل را طی کرده و این روند، چه

تبعاتی را برای کشورها بویژه کشورهای در حال توسعه و کشور خودمان در پی خواهد آورد؟

یکی از قابل توجه‌ترین دستاوردهای پاسخ به سؤال بالا، اتخاذ مواضع درست و طراحی یک استراتژی هدفمند و همراه با آگاهی درخصوص حمایت از این حقوق در سطح ملی و بین‌المللی و بهره‌مندی بیشتر از پیامدهای مثبت تجاری آن خواهد بود.

مضمون کتاب حاضر، محتوای پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق بین‌الملل می‌باشد که تحت نظر صمیمانه و دلگرم‌کننده جناب آقای دکتر سید باقر میرعباسی و مشاوره دلسوزانه جناب آقای دکتر ضرغام غربی توسط نگارنده دفاع شده و اکنون با اعمال برخی اصلاحات به راهنمایی جناب آقای دکتر ضرغام غربی در جهت ارتقاء کیفیت آن، به اثری که پیش روی خوانندگان محترم قرار دارد تبدیل شده است. بزرگواری‌های ایشان همواره در ذهن اینجانب ماندگار خواهد ماند.

امیر ساعد وکیل